

TBB BAŞKANI AV. ÖNDER SAVIN AÇIŞ KONUŞMASI

1991 - 1992 Yargı Yılı'nın Açılışı Toplantı'mıza onur veren çok değerli konukları, Yüce Yargıç ve Savcıları, toplantıya Ankara dışından ve Ankara'dan katılan Baro Başkanlarını ve bütün meslekdaşlarımı, basın ve TRT'nin temsilcilerini en iyi dileklerle ve saygılarımla selamlıyorum.

Ülke düzeyinde Yargı Yılı Açılışı Toplantısı düzenlemeye geçen yıl başladık. Türkiye Barolarının Yargıtay'daki Adli Yıl Açılışı Töreninden ayrı toplantı düzenlemesinin nedenlerine girmek istemiyorum. Adalet, yargı ve meslek camiasının bu konuda yeter bilgisi vardır. 11 - 12 Mayıs 1991 tarihlerinde Mersin'de yapılan Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu'nda, oybirliği ile alınan karar gereğince Yargıtay Yönetimi'nin, Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nın yapacağı konuşmanın metnini önceden görmek istemesi konusundaki haksız ve anlamsız tutumunu değiştirmemesi halinde her yıl Adli Yılı ayrı bir toplantı ile açmaya devam edeceğiz.

Bu anlayışımız, bir inatlaşmadan kaynaklanmıyor. Baroların Bağımsızlığına ve savunma hakkına saygı gösterilmeyen ve Barolardan, avukatlardan rahatsızlık duyulan yer ve toplantılarda bizim işimiz de yoktur, kaybedilecek zamanımız da yoktur. «Sav-Savunma-Yargı» bütünlüğüne katkısı olacak her eylemde varız. Bağımsız yargıyı, bağımsız baroyu, etkin, güçlü ve hızlı adaleti tartışacağımız ve hukukun üstünlüğüne saygılı her toplantıda başımız dik, alınımız açık, özgürce konuşmaya hazırız.

Geçen yıldaki toplantımızdan bu yana dünyada ve ülkemizde demokratik hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkeleri ile ilgili olarak çok hareketli aylar ve olaylar yaşandı. Bir yandan Körfez Krizi ve Savaş sürerken diğer yandan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda «Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı» benimsendi. Doğu Blok'unda demokratikleşme atılımları, insan hak ve özgürlüklerine dayalı devlet ve rejim arayışları yoğunlaştı. En son, Rusya'daki darbecilere karşı Rus halkının inançlı ve

kararlı direniş, demokrasinin, demokratik güçlerin ve reformların zaferi oldu. Bu zafer ve halkın şamarı, dünyadaki bütün darbecilere ve halklara ders olsun.

Doğu ve Güneydoğu'daki olaylar, fevkalade endişe verici ve üzücüdür. Olaylara yanlış teşhis koymamak, iç ve dış tahriklere kapılmamak gerekir. Türkiye bağımsız bir üniter devlettir, tarihin derinliklerinden gelen deneyim ve olgunluk ile bütün vatan-daşlar ırk-din-dil ve etnik yapı farklılığı gözetilmeksizin birlikte yaşamak istemektedirler. Devlet, soruna sert askeri tedbirlerle yaklaşp bu isteği zedelememeli, yersiz kamplaşmalar yaratmamalıdır.

Devlet, baskıcı olmamalı, sevecen olmalı, bölgelere ve insanlara farklı muamele yapmamalıdır. Konuştuğu dilden dolayı kimse yargılanmamalı, kültürel haklara saygı gösterilmeli, yasa önünde eşitlik kâğıtlarda kalmamalı, yaşama yansıtılmalıdır. Sorunlara, hukuka, insan hak ve özgürlüklerine bağlı kalınarak demokrasi bütün kurum ve kuralları ile işletilerek çözüm bulunmalıdır.

Ülkemiz, Yeni Bir Avrupa İçin Paris Şartı'nı imzalamıştır. Bu belgedeki, «İnsan hakları ve temel özgürlüklere her insan doğduğu anda sahip olur, bunlardan feragat edilemez ve hukukun güvencesi altındadır.....Bunlara saygı, aşırı güçlü bir devlete karşı asli bir teminattır.....Demokrasinin temeli, insanın şahsına saygı ve hukukun üstünlüğüdür.....Kimse hukukun üstünde olamaz.» Sözlerinin altına imza atmak yetmez; imzanın gereği, uygulama ile kanıtlanmalıdır.

Hukukun üstünlüğü ve hukuka saygı, kuvvetler ayrılığını, eksiksiz uygulamakla yargı bağımsızlığını, yargıç güvencesini gerçekleştirmekle, idari tasarrufların bağımsız yargıçlarca denetlenmesiyle devletin hukuka bağlı olmasıyla sağlanır.

Devleti, hukuka bağlı kılma, hiçkimseyi hukukun üstünde tutmama uğraşımızda sıkıntılarımız sürüyor. Siyasal çıkarlar uğruna ilkelerden ödün veriliyor, kişilerin buyrukları, hukukun önünde tutuluyor, çıkar ilişkileri, devlet çarklarını tersine döndürebiliyor. Kimi bürokratlar, devlete hizmet edeceklerine siyasal iktidara yaranmayı yeğliyor, ahlak ve değer yargıları çürüyor.

Bütün bu olumsuzluklara, hukuk dışı davranışlara karşı toplumun tepki koyma olanağı çok sınırlıdır. Türkiye Barolar Birliği, Ülkenin, toplumun, yargının ve mesleğin sorunları konusun-

da çekinmeden tepki koyan Baskı Gruplarından biridir. Biz biliyoruz ki baroları bağımlı, suskun, tutuk ve etkisiz ülkelerde hukukun üstünlüğünden söz edilemez, yargının bağımsız ve etkin olması düşünülemez. Barolar, «Sav-Savunma-Yargı» bütünlüğünde yargının dinamik ve itici gücüdür, hak arama özgürlüğünün güçlü ve özgür sesidir.

Savunma mesleğinin çağdaş demokratik bir yapıya kavuşması için Barolar, Anayasa'nın üçüncü kısım ikinci bölümündeki İDARE kapsamından çıkartılarak üçüncü bölümdeki YARGI kapsamına alınmalıdır. Yargının ayrılmaz parçası olan SAVUNMA'nın temsilcileri, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Anayasa Mahkemesi'nde de temsil edilmeli, Türkiye Barolar Birliği'nin Anayasa Mahkemesi'nde dava açma hakkı kabul edilmiştir.

Oysa günümüzde Baroların sesi, vesayet burgacı ile kısılmak istenmektedir. Daha 1967-68'lerde büyük hukukçu İmran Öktem, Adli Yılıni Açış Konuşmasında, «Türk avukatlarını bağımsız barolara kavuşturacak, kendilerini yönetmek imkânını verecek, BAROLARI VESAYETTEN KURTARACAK Avukatlık Kanununu beklemekteyiz.» demişti. Biz beklemiyoruz. Savunma mesleğinin toplumdaki saygın yerini alması, mesleğin her türlü etkiden uzak ve sağlıklı biçimde yürütülmesi, BAROLARIN TAM BAĞIMSIZLIĞI ana hedefimizdir. Savunma hakkına, insan hak ve özgürlüklerine -kimden gelirse gelsin, nereden gelirse gelsin- her türlü müdahale, karşısında bizi bulacaktır.

Mesleğimizi ve hukukumuzu sıkıntıya sokacak sağlıksız bir oluşum ve gelişmeye değinmek istiyorum. Son yıllarda altyapısı, kadrosu oluşturulmadan, binası ve olanakları yaratılmadan açılan hukuk fakülteleri istenilen ve özlenen düzeyde hukukçu yetiştirmesini sağlamaktan uzaktır. Bu fakültelelere yenilerinin ekleneceğine dair belirtiler, endişelerimizi artırmaktadır.

Mevcut Hukuk Fakültelerindeki 1989-1990 yılı istatistiklerine göre öğretim elemanı sayıları çok şaşırtıcıdır. Atatürk Üniversitesi'ne bağlı Erzincan Hukuk Fakültesi'nde hiç öğretim elemanı yoktur. Dicle Hukuk Fakültesi'nde hiç profesör yoktur, sadece bir doçent vardır. Selçuk Hukuk Fakültesi'ndeki 25 elemandan sadece üçü profesör, bir tanesi de doçenttir. Var olan fakültelelere öğretim elemanı bile bulunamazken yeni fakültelelere nereden, nasıl bulunacaktır?

Dürüst, yetenekli bilgili hukukçular yetişsin, mesleğimiz yozlaşmasın istiyoruz. Avukatlık, servet sağlayan, zenginleştiren mesleklerden değildir. Avukatlardan ünlü zenginler çıkmamıştır, ama ünlü düşünürler ve devlet adamları sayılamayacak kadar çoktur.

Ünlü avukat Berryer, fakirlik içinde ölmek üzere iken genç meslekdaşları, «Üstad, sizin ayaklarınızın dibine altın torbalar koymuşlardı, neden almadınız?» diye sormuşlardı. Cevap, çok anlamlı idi: «Almak için eğilmek lâzımdı.» Paraya yenik düşmeyen, eğilmeyen hukukçular yetiştirelim istiyoruz.

Hukuk devleti olmanın baş koşulu, YARGI BAĞIMSIZLIĞI'dır. Nasıl bir Yargı Bağımsızlığı? Elbette bugün ülkemizde olduğu gibi yürütmenin gözetim ve denetiminde bir yargı bağımsızlığı değil. Yargı bağımsızlığı, siyasi iktidarın anlayış ve uygulamalarına alet ediliyorsa demokratik hukuk devletinden bahsedilemez; böyle bir yargı bağımsızlığı, temel hak ve özgürlükler için güvence olamaz.

Adli ve İdari yargı hâkim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama, nakletme, yükseltme, disiplin cezası verme ve görevden uzaklaştırma gibi pekçok önemli işlevleri olan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu başında Adalet Bakanı, kurul içinde Adalet Bakanlığı Müsteşarı ve Cumhurbaşkanınca seçilen 5 üyeden oluşan görev kadrosu ile, binasız ve sekreteryasız çalışarak yargı bağımsızlığını, demokratik hukuk devletine yakışır şekilde gerçekleştiremez. Kurulun oluşumu ve üyelerin seçim şekli tamamen değiştirilmelidir. Yargıtay ve Danıştay Üyelikleri seçimlerinde isabetli davranılmadığı, liyakattan çok, siyasal iktidara yakın olma ölçüsünün ön planda tutulduğu, örnekleriyle söylenmektedir. İşlemlere karşı yargı yolunun kapatılmış olması, ayrı bir yargı bağımsızlığı zedelenmesidir.

Yargı bağımsızlığı için Anayasa Mahkemesi Üyelerinin, üyeleri gönderen kurum ve kuruluşlarca seçilmesi, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Üyelerinin Yargıtay ve Danıştay Genel Kurullarınca doğrudan seçilmesi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve vekilinin de Yargıtay Genel Kurulunca doğrudan seçilmesi sağlanmalıdır. Cumhurbaşkanı, Danıştay Üyelerinin dörtte birini seçmemelidir.

Yargıtay'da yeni daireler kurarak, üye sayısını arttırarak, yıllarca önce sakıncaları görülüp terkedilmiş istinaf mahkemeleri

kurularak hukuksal ve yargısal sorunlar çözülemez. Eğitimi, insan unsurunu iyileştirmek ve geliştirmek, olanakları ve özlük haklarını güçlendirmek gerekir. Adalet, gecikirse gücü ve kıymeti azalır. Yurttaşların mahkeme kapılarında yıllarca beklemeleri, mahkemeye gitmekten kaçınmaları, haklarını almak için hukuk dışı yollara başvurmak istemeleri, bütün hukukçuları düşündürmektedir. Vatandaşın adalete ve devlete güveni daha fazla sarsılmadan çözüm yolları bulunmalıdır.

Yüksek mahkemelerin durumları da üzerinde durulması gereken bir husustur. Anayasa mahkemesi üyeliği seçimlerinde izlenen yol savunulan kriterler, çok şaşırtıcıdır.

Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşunun 29. yıldönümünde Başkan Sayın Darıcioğlu'nun konuşmasının bu konu ile ilgili bölümünü aynen aktarıyorum: «...Adayları belirleyecek Yüksek Mahkemeler ile öteki Kurum ve Kuruluşların ve Anayasa Mahkemesi Üye'lerini seçecek Cumhurbaşkanı'nın, tercihlerini, sistemin amacıyla uyumlu olarak, ilmi otoriteleri her türlü kuşkunun üstünde bulunan, TARAFSIZLIKLARI tartışılmayacak, güçlü ve gerçekten güvenilir adaylar arasından özenle yapmaları... «Yüce Mahkeme'nin saygınlığını artıracaktır.»

Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın bu uyarı ve hatırlatması ve bu uyarıya uygun düşmeyen seçimler, sorunu değerlendirmedeki ve değişiklik istemekteki haklılığımızı kanıtlamaktadır.

İptal edilen ilgili yasaya karşın Sayıştay Başkanlığı'nda ve Anayasa Mahkemesi Üyeliğinde oturulması düşündürücüdür, üzücüdür, hukukun üstünlüğü ilkesine terstir. Anayasa Mahkemesi kararının biçimsel yönden geriye yürümezliği başkadır, geliş yolu ve yöntemi sakatlığına rağmen görevde kalmak başkadır. Sorumluluğu önce yüksek yargıçlar duymuyor ve uygulamıyorsa vatandaşın yargıya ve yargıca güven beklenebilir mi?

KHK'ler tartışması ve karmaşası, anayasa saygısını da sarsmıştır. KHK'ler ile «Yasamanın Devredilmezliği» kuralı zedelenmiştir. Bu konuda geçmiş konuşmalarımızda değindiğimiz hususlarda haklı çıktığımızı görüyoruz. Yetki Yasasına dayanmayan KHK. olamaz. Yetki Yasası iptal edilmiş olan KHK. yürürlükte kalamaz. Yetki yasasına göre bir kez çıkartılmış, sonradan kaldırılmış kural, yeniden yürürlüğe konulamaz. Süresi geçtikten sonra KHK. çıkartılmamalıdır. Olağanüstü durumlara ilişkin KHK'ler, olağanüstü durum ve süresiyle sınırlı olmak zorunda-

dır, olağanüstü durumun uygulandığı bölgeyi aşacak şekilde düzenlenmemelidir. Salt adındaki «olağanüstü» deyiminden yararlanılmakta, denetimden kaçılmaktadır.

KHK. uygulaması sürdürülecekse bunun, Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında belirtildiği gibi ancak «önemli, zorunlu ve ivedi durumlarda verilmesi» yasama yetkisinin devri anlamına gelecek biçimde güncelleştirilip sık-sık, bu yola başvurulmaması gerekir. Ayrıca KHK.lerin belli bir süre içinde TBMM'de görüşülmediği takdirde yürürlükten kalkması ilkesi benimsenmelidir. Yukarıda sakıncaları sayılan hali ve uygulaması ile KHK.ler, yasama yetkisini kuvvetler ayrılığı ve hukukun üstünlüğü ilkelerini zedelemekte, KEYFİ DEVLET anlayışına yol açmaktadır.

Son zamanlarda Anayasa Mahkemesi kararları üzerinde çıkarılan tartışmalarla bu yüksek yargı organı yıpratılmaktadır. Elbette Anayasa Mahkemesi'nin bizim de eleştireceğimiz, katılmadığımız kararları vardır. Ama inşafı söylemek gerekir ki Anayasa Mahkemesi, görevini iyi yapan yargı kuruluşlarının başında gelmektedir; hukukun üstünlüğü ilkesinin, temel hak ve özgürlüklerin güvencesidir.

Anayasa Mahkemesi'nin «yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir.» şeklindeki kanun hükmünü mahkemenin daha önce 1989 yılında verdiği ve «yükseköğretim kurumlarında, çağdaş kıyafet ve görünüme ters düşen DİNSEL NİTELİKLİ kılık ve kıyafetin SERBEST BIRAKILMASINI ÖNGÖRMEYEN» kararına atıf yaparak verdiği karar, YORUMLU RED KARARI'dır. Kararın hüküm bölümü açık olduğu gibi bir karar, gerekçesiyle birlikte bir bütün teşkil eder. Gerekçesinin dikkatli okunması halinde kararın mahiyeti anlaşılmaktadır.

Anayasa Mahkemesinin kararlarında lâiklik ilkesini nasıl titizlikle koruduğunu görmezlikten gelmeyelim, mahkemenin bu tutum ve anlayışının değerini bilelim. Anayasa Mahkemesi'ni değil, Anayasa Mahkemesi kararına rağmen türban ve benzeri kıyafetler giyilmesini serbest bırakan YÖK'ü kınayalım, resmi kabullerde bile eşlerinin başına türban taktıran siyaset adamlarını kınayalım, dini siyasete alet edenleri kınayalım. Kınamakla yetinmeyip yeri gelmişken laiklik ilkesini zedeleyen tutum ve davranışlara değinmek istiyorum.

Cumhuriyeti oluşturan devrimlerin ve Atatürk ilkelerinin temel unsuru LAİKLİKTİR. Anayasa'nın değiştirilmeyeceğini em-

rettiği laiklik ilkesi zedelenmiş, irtica ve yobazlık, içerden ve dışardan 'alabildiğine körüklenmiş, Atatürk'e, demokratik laik hukuk devletini demokrasiyi benimseyip savunanlara hakaretler edilmiştir.

Laiklik, dini, toplum yaşamını düzenleyen yönlerinden, bir güç mihrakı olmaktan çıkarmış, din sömürüsüne son vermiş, dini, kişi vicdanının korumasına almıştır. Laiklik, teokratik devletten, demokratik hukuk devletine geçişin simgesidir, bir uygarlık, özgürlük ve çağdaşlık ilkesidir. Laiklik, bir anayasa veya yasa maddesinin dar kalıplarına sığmayacak kadar engin ve kapsamlıdır.

Kadınlarımız, şeriatın gözünde ikinci sınıf bir «YARATIK» «YARIM İNSAN» diye nitelenmekte, başını örtmeyenler baskı altına alınmakta, aşağılanmaktadır.

Siyasal hesaplarla hareket edenler, laikliğin zedelenmesine göz yumdukça laiklik düşmanları, dışardan da cesaretlendirilmektedir. 23 Nisan, 19 Mayıs ve 29 Ekim ve benzeri ulusal bayram günleri, «KARA GÜNLER» olarak nitelenmekte, demokrasi-den, «YIKILMASI GEREKEN PUT» şeklinde sözedilmekte ve «KEMALİST DEVLET YIKILACAK ELBET» denilerek Atatürk düşmanlığı körüklenmektedir.

Laiklik yolunda gerilemek, ödün vermek yoktur. Bu uğurda Kubilay'ları, Muammer Aksoy'ları, Çetin Emeç'leri, Bahriye Üçok'ları ve daha nice değerleri yitirdik. Anıları önünde saygı ile eğiliyoruz. Atatürk'ün anlamlı sözleriyle «GAFLET-DALALET VE HATTA HIYANET» içindekilere buradan sesleniyoruz.

Türkiye'de laikliğin topluma açtığı uygar, çağdaş, insana ve dine saygılı kapılarını kapatamayacaklardır. Biz ulusuz, bizi ümet yapma gayretleri boşunadır. Türk ulusunu ŞERİAT DÜZENİNE, ortaçağ karanlığına çekmeğe, çağdaşlıktan koparmaya, Türkiye Cumhuriyeti'ni yıkmaya güçleri ve nefesleri yetmeyecektir.

Anayasa Mahkemesi'nin Ankara 4. Kolordu Komutanlığı nezdinde kurulu Sıkıyönetim (1). Numaralı Askeri Mahkemesi'nin itirazın başvurusu üzerine verdiği 19.7.1991 tarihli karar da iyi okunmadan eleştirilmektedir. 3713 Sayılı «Terörle Mücadele» kanununun Geçici 4. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine ilişkin iptal kararı, başvuran mahkemenin isteğiyle sınırlı olarak incelenerek verilmiştir. Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaş-

kanı, iktidar veya ana muhalefet partisi veya TBMM'nin beşte biri sayısındaki milletvekillerinden gelecek davalara ise tümüyle bakmaktadır. Bu anayasal; yasal ayırım gözetilmeden itiraz ve iptal davalarını karıştırarak davaları birleştirme ya da ayırma gibi aykırı yollar önererek mahkemenin eleştirilmesi haklı değildir. Anayasa mahkemesi hukuken gerekeni yapmıştır.

Yeri gelmişken «Terörle Mücadele Kanunu'na»da değinmek isterim. Demokratik hukuk devleti ilkesi ile bağdaşması mümkün olmayan ancak KEYFİ DEVLET anlayışına uygun düşen bu yasa, toplumun bünyesinden sökülüp atılmaya kadar tartışılacaktır. Çünkü bu yasa, kişi hak ve özgürlükleri ve savunma HAKKI bakımından TUZAKLARLA, ceza hukuku ilkelere bakımından yanlışlıklarla ve demokrasi yönünden de taşınamaz AYIPLARLA yüklüdür.

11-12 Mayıs 1991 günlerinde Mersin'de yapılan Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulunda «Terörle Mücadele Kanunu»nun düşünce ve ifade özgürlüğü ile bağdaşmadığı, işkenceye geçit verip, işkencecileri cesaretlendirdiği, insan hak ve özgürlüklerine, savunma hakkına, hukukun üstünlüğüne aykırı pekçok hüküm içerdiği, geçici 9. maddesindeki hükümle mahkeme tarafından verilmiş kapatma kararı olmamasına rağmen Disk'in malvarlığının hazineye devredilmesinin çok açık bir kanuna karşı hile olduğu, bir hukuk ayıbı oluşturduğu bu yasanın demokrasinin ve toplumun bünyesinden en seri şekilde çıkartılmasının kaçınılmazlığı oybirliği ile benimsenmiştir.

Her uygar demokratik ülkenin teröre karşı çare ve önlemler düşünmesi doğaldır. Terörün demokrasi ve hukuk devleti ile bağdaşır yanı yoktur. Türkiye Barolar Birliği olarak terörün ve teröristin her çeşidine, kişi terörüne de örgüt terörüne de devlet terörüne de karşıyız. Ancak yasa ile terörün önlenmesi bahanesi altında insanın temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması, yargılamanın temel ilkelerinin bir kenara bırakılması, hatta çiğnenmesi, işkenceye yeşil ışık yakılması hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaştırılamaz.

Açık yargılamanın kısıtlanması ve Gizli Duruşma yapılması ve terörle mücadelede görevlendirilmiş kişilerin suç işlemeleri halinde kamu davası açılmaya kadar tutuksuz yargılanmaları, haklarında kişilik, kimlik, benlik ve nitelik değiştirmeler dahil her türlü koruma tedbirlerinin alınabilmesi, ülkemizde var olan

İŞKENCE söylentilerine, yenilerini katarak işkence ile itiraf elde etme heveslerini kabartarak, işkencecilerin yaptıklarının yanlarına kâr kalması, yargılanmaması sonuçlarını yaratacaktır.

Yasanın yürürlüğe girmesinden sonra, varolan işkence söylentileri artmıştır. İnsanın en temel hakkı olan kolluk güçleri karşısında susma hakkı elinden alınmakta, doğanın en anlamlı canlısına karşı cinayet işlenmektedir. Bütün işkencecileri lanetliyorum ve hepinizi işkenceye karşı dikilmeye çağırıyorum.

12 Eylül ürünü bu yasa da, pekçok benzeri gibi rafa kaldıracak ve birgün İŞKENCECİLERE «AYAGA KALK HESAP VER» denilecektir.

Bu inanç ve duygularla sizlere başarılı ve sağlıklı bir yargı yılı diliyorum, teşekkür ediyorum, saygılarımla selamliyorum.